

УДК 005.932:339.13.053

Нікішина О.В.

докторка економічних наук, старший науковий співробітник
завідувачка відділу ринкових механізмів та структур
E-mail: ksenkych@gmail.com
0000-0002-7172-3551

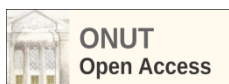
Зеркіна О.О.

кандидат економічних наук, доцентка
здобувачка відділу ринкових механізмів та структур
ДУ «Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України»
Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044
E-mail: oksana_27@i.ua
ORCID ID: 0000-0002-2500-3959

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ТОВАРНИХ РИНКІВ НА ЗАСАДАХ СТІЙКОСТІ (РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ)

Розбудова національної системи стійкості, впровадження завдань Плану повоєнного відновлення України, формування більш стійких ланцюгів постачань обумовлює необхідність розробки методологічного забезпечення досліджень резильєнтності в новітніх умовах викликів і загроз. Виділено чотири підходи до визначення сутності категорії «стійкість»: системний, соціально-економічний, екологічний, безпековий. Обґрунтовано взаємозв'язок між національною безпекою та резильєнтністю товарних ринків. Досліджено іноземний досвід методичного забезпечення стійкості держав, зокрема, методичний підхід до оцінювання економічної резильєнтності держав Lino Briguoglio та інформаційні панелі стійкості країн ЄС. Наголошено на відсутності індикаторів ринкової стійкості на інформаційній панелі соціально-економічної резильєнтності ЄС. Обґрунтовано методологічний підхід до комплексного оцінювання товарних ринків на засадах резильєнтності в двоєдиності концептуального та методичного базисів. Його особливістю є інтегрування оцінювання стійкості в загальну систему діагностики товарних ринків, формування системи неінтегрованих індикаторів, розділених на групи за трьома підходами: відтворювальним, регуляторним, концепцією сталого розвитку.

Ключові слова: товарні ринки, стійкість (резильєнтність), безпека, оцінювання, динаміка, індикатори, селективний вплив.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У повоєнний період головним методологічним підходом для розбудови соціо-еколого-економічної системи держави визначено резильєнтний (стійкісний). Так, в проєкті Плану відновлення України забезпечення стійкості (економічної, соціальної та екологічної) віднесено до головних цілей повоєнного відродження держави [1]. Євроінтеграційний вектор розвитку передбачає інтеграцію України до міжнародних ланцюгів вартості та формування більш стійких ланцюгів постачань. В умовах нестабільності, безпекових викликів і загроз виникає необхідність у пошуку нових ринкових ніш, розбудові стійких ланцюгів доданої вартості, адаптованих до мінливих умов зовнішнього середовища, впровадженні нових науково-методичних підходів до

оцінювання стійкості функціонування товарних ринків.

Стратегічними документами України [2, 3] передбачено розбудову національної системи стійкості, яка має забезпечити функціонування шести базових елементів. Серед них – безпека та захищеність об'єктів критичної інфраструктури, що передбачає, зокрема, стійке постачання продовольства, водо- й енергопостачання, постачання теплової енергії [4]. Важлива роль у забезпеченні функціонування базових елементів національної системи стійкості належить вітчизняним товарним ринкам. Ринкова стійкість (резильєнтність) забезпечує, передусім, функціонування об'єктів критичної інфраструктури, стійке функціонування транспортних систем, а також фінансово-економічну стійкість. Водночас не вирішеним залишається

*Публікацію підготовлено в межах НДР «Селективне регулювання розвитку товарних ринків» (№ державної реєстрації 0122U000825).

питання методологічного забезпечення функціонування національної системи стійкості [4], що актуалізує нові методичні розробки в цій площині.

Аналіз останніх публікацій по проблемі.

Теоретичні засади стійкості (резильентності) макросистем за різними науковими підходами ґрунтовно досліджено в працях іноземних учених F. Berkes [5], P. Bourbeau [6], L. Briguglio [7], C. Fjader [8], C. Folke [9], а також вітчизняних науковців А. Бойко [10], С. Козловського [11], Г. Мазур [12], С. Пирожкова [13], О. Майбороди, Н. Хамітова [14], О. Резнікової [15] та інших учених. Водночас переважна більшість досліджень проводилася в мирний час і не враховувала складного переплетення зовнішніх і внутрішніх чинників, трансформацію структури економіки на різних рівнях, безпекові ризики й невизначеність діяльності ринкових суб'єктів у воєнний період. Методичний підхід до оцінювання економічної резильентності держав висвітлений у праці L. Briguglio, G. Cordina, N. Farrugia, S. Vella [7]; для оцінювання стійкості країн ЄС використовується методика на основі інформаційних панелей стійкості, розроблена Європейською Комісією [16].

Адаптація іноземних методичних підходів до реалій України значно ускладнюється відсутністю необхідного інформаційного поля для розрахунку

індикаторів. Також інформаційні панелі стійкості ЄС не виокремлюють в окрему компоненту резильентність товарних ринків, залишаючи поза увагою широкий спектр індикаторів для її комплексного оцінювання. В умовах нестабільності постає необхідність у новому інструментарію для дослідження ринкової стійкості в контексті динаміки та структури економіки.

Формулювання цілей дослідження. Мета статті – на основі дослідження сутності та взаємозв'язків ринкової стійкості з національною безпекою, іноземного досвіду методичного забезпечення стійкості держав обґрунтувати методологічний підхід до комплексного оцінювання функціонування товарних ринків на засадах резильентності.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Проведені дослідження дозволили виокремити чотири головні підходи до визначення сутності категорії «стійкість» (резильентність), що відображають трансформацію наукових поглядів на концепт стійкості та його прояви в різних сферах, а саме: системний, соціально-економічний, екологічний, безпековий (таблиця 1). Системний підхід є найбільш всеохоплюючим і загальним, визначаючи стійкість як здатність системи зберігати свою якість в умовах зовнішніх і внутрішніх трансформаційних змін [12].

Таблиця 1

Категорійна сукупність визначення змісту дефініції «стійкість» за різними науковими підходами*

Підхід	Категорія	Автори	Сутність
1. СИСТЕМНИЙ	Стійкість	Козловський С.В., Мазур Г.Ф. [12]	Здатність системи зберігати свою якість в умовах зовнішніх і внутрішніх трансформаційних змін
	Стійкість	Довідник ООН [17]	Здатність системи, суспільства, громади, які зазнають небезпеки, вчасно та ефективно протистояти їй, поглинати, пристосовуватися та відновлюватися від її наслідків, у т.ч. через збереження та відновлення основних структур та функцій
2. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ	Економічна стійкість	Козловський С.В. [11]	Здатність економічної системи після деякого збурення (зміни параметрів економічної системи, її показників) швидко повертатися у стан, не гірший попереднього, зберігати свій стан як завгодно довго, а також <i>поліпшувати свій стан</i> до величини збурення за умови позитивної зміни економічних параметрів системи
	Соціально-економічна резильентність	Панелі індикаторів резильентності ЄС [16]	Здатність долати економічні шоки та досягати довгострокових структурних змін у справедливий та інклюзивний спосіб
3. ЕКОЛОГІЧНИЙ	«Зелена» резильентність	Панелі індикаторів резильентності ЄС [16]	Досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року з одночасним пом'якшенням наслідків зміни клімату та адаптацією до них, зменшенням забруднення та <i>відновленням здатності екологічних систем</i> підтримувати нашу здатність добре жити в межах планетарних кордонів
4. БЕЗПЕКОВИЙ	Стійкість	Стратегія національної безпеки України [2]	Здатність суспільства та держави швидко <i>адаптуватися</i> до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей

Продовження табл. 1

Підхід	Категорія	Автори	Сутність
4. БЕЗПЕКОВИЙ	Стійкість (в контексті воєнної безпеки)	Стратегія воєнної безпеки України [3]	Здатність системи управління державою, сил оборони, національної економіки, інфраструктури та суспільства швидко відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння в наданні відсічі і стримування збройної агресії проти України
	Стійкість (національна)	Концепція забезпечення національної системи стійкості [4]	Здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стабільне функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій.

* складено авторами за [2, 3, 4, 11, 12, 16, 17]

Системний підхід визначає загальні характеристики концепту стійкості, водночас його прояви конкретизуються певними сферами, серед яких виділено, передусім, соціально-економічну та екологічну. Нові потужні зовнішні загрози в формі військової агресії обумовили необхідність розширення властивостей категорії «стійкість» та вимог до механізмів регулювання ринкових систем в таких умовах. Окрім здатності економічних систем зберігати свою якість і головні параметри, а також адаптуватися до умов мінливого середовища, сутність стійкості поповнилася терміном «відновлення», що наблизило вихідну дефініцію до категорії «резильєнтність» (від. англ. resilience – життєстійкість, спроможність відновлюватися) [13]. В сучасних умовах викликів і загроз сформувався новий напрям досліджень стійкості – безпековий (див. табл. 1).

В умовах воєнного стану та повоєнного відродження економіки актуалізується дослідження стійкості в контексті національної та воєнної безпеки.

Стратегії національної та воєнної безпеки України ґрунтуються на трьох основних засадах: стримування, стійкості та взаємодії. При цьому, якщо в Стратегії національної безпеки України резильєнтність інтерпретується як «здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища» [2], то в Стратегії воєнної безпеки йдеться спочатку про відновлення, потім про адаптацію [3], тобто вихідна категорія набуває іманентних характеристик резильєнтності. У Концепції забезпечення національної системи стійкості ця характеристика теж наявна [4].

Взаємозв'язок між національною безпекою та стійкістю систем товарних ринків відображено на рис. 1. Забезпечення ринкової резильєнтності за допомогою реалізації адаптивно-превентивних механізмів і заходів регулювання повинно стати невід'ємною складовою впроваджуваної в Україні національної системи стійкості. Водночас для досягнення ринкової резильєнтності важливе значення має інституційна стійкість державних органів управління.

Рис. 1. Взаємозв'язок між національною безпекою та резильєнтністю систем товарних ринків*

*розроблено авторами на основі [4, 15, 18]

Існуючі наукові розробки досить широко висвітлюють питання інтеграції концепту стійкості в безпекові дослідження. Воєнний період актуалізував необхідність інтеграції концепту стійкості у ринкові дослідження, з огляду на пов'язаність ринкової резильєнтності з національною безпекою та її складовими (див. рис. 1).

Ринкова стійкість є важливою складовою національної стійкості, інтегрованим елементом економіко-екологічної безпеки. Ринкова стійкість впливає, передусім, на стан економічної безпеки, а через неї – на національну безпеку, посилює її здатність протидіяти реальним і потенційним загрозам. Резильєнтність систем товарних ринків є каталізатором національної безпеки. Враховуючи сумісність систем національної безпеки і стійкості, можна стверджувати, що реалізація державної політики у сфері забезпечення ринкової резильєнтності і впровадження адаптивно-превентивних механізмів її регулювання може посилити систему забезпечення національної безпеки, надати їй нові властивості, що більше адаптовані до умов нестабільності зовнішнього середовища [19].

За процесною ознакою можна виокремити два основних види стійкості товарних ринків: стійкість функціонування та стійкість розвитку (відтворювального й збалансованого). Стійкість відтворювального розвитку – здатність системи суміжних товарних ринків відновлювати й зберігати свою цілісність, покращувати (вдосконалювати) параметри товарно-

фінансових потоків, забезпечувати розширене відтворення ресурсів в умовах зовнішніх впливів і внутрішніх змін протягом довгострокового періоду. Стійкість відтворювального розвитку взаємопов'язана, з одного боку, зі стійкістю функціонування ринкових систем, з іншого, зі стійкістю їх збалансованого розвитку. В спільній області відбувається перехід функціональної стійкості до стійкості відтворювального розвитку систем суміжних ринків, а потім до динамічної рівноваги на новому рівні [20].

Існуючі методичні підходи до оцінювання стійкості товарних ринків інтегровані в методологію оцінки економічної або національної резильєнтності. Для оцінювання економічної резильєнтності держав використовуються різні методологічні підходи та методики, що передбачають розрахунок численних показників стійкості, зокрема, індекси стійкості держав. На наш погляд, заслуговує на увагу концепція та методичний підхід до оцінювання економічної резильєнтності держав, запропоновані Ліно Брігульо (Lino Briguglio) та колективом науковців економічного відділу Університету Мальти [7]. У своєму дослідженні сутність економічної стійкості учені ідентифікують як «здатність відновлюватися після негативних наслідків зовнішніх шоків або пристосовуватися до них». Ліно Брігульо, виділивши «природну» економічну вразливість та розвинену (набуту) резильєнтність держав, розробив методологічну основу для оцінки ризику впливу зовнішніх шоків (рис. 2).

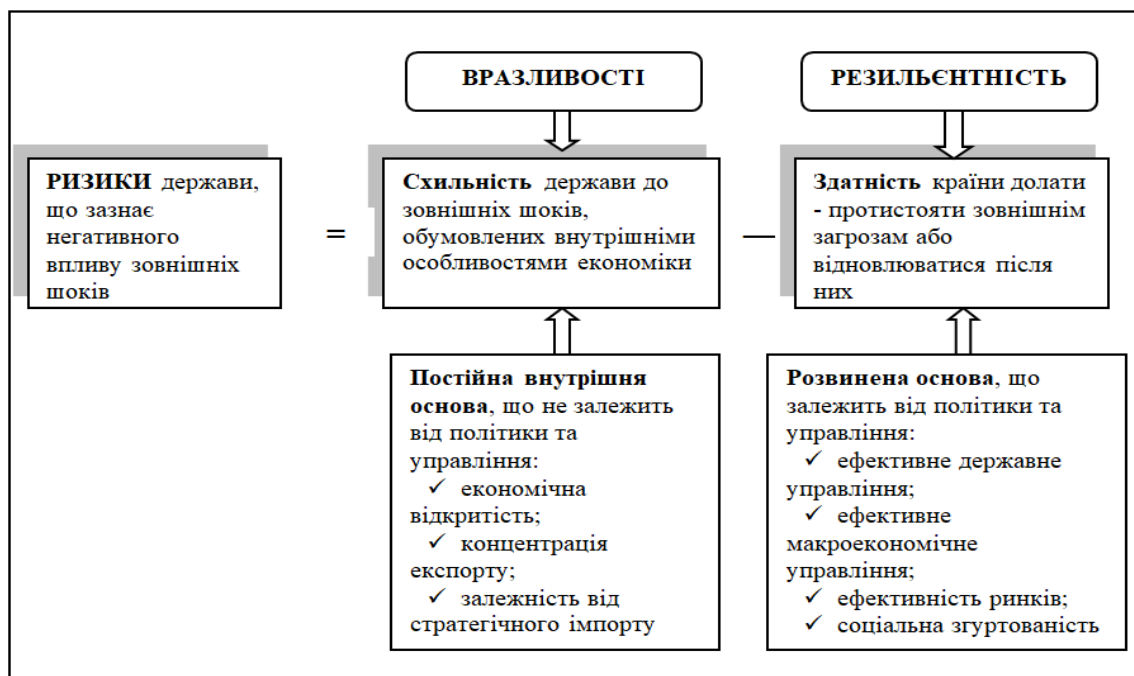

Рис. 2. Ризики держав, пов'язані з несприятливим впливом зовнішніх шоків*

*складено за даними [7]

На думку вченого, ризик має дві складові: перша пов'язана із властивими умовами держави, яка піддається впливу (вразливості), а друга – з умовами, створеними для поглинання зовнішніх шоків, подолання чи відновлення після них (резильєнтність). Та-

ким чином, ризик отримання негативного впливу шоку полягає в поєднанні двох компонентів. Знак «мінус» перед елементом резильєнтності вказує на те, що ризик зменшується в міру зростання стійкості (див. рис. 2).

Науковці Університету Мальти запропонували загальний індекс стійкості (резильєнтності), призначений для вимірювання ефекту від політики поглинання шоків або протидії їм у різних країнах, що включає 4 компоненти (змінні, відображаючи ці ефекти): (1) макроекономічна стабільність; (2) ефективність внутрішнього ринку; (3) ефективність державного управління; (4) соціальний розвиток (див. рис. 2). Для оцінювання ефективності внутрішнього ринку передбачено використання таких індикаторів, як рівень податкового навантаження, рівень конкуренції, ефективність антимонопольної політики, розмір державного сектору [7].

Загальний індекс економічної резильєнтності був розрахований шляхом усереднення чотирьох компонентів; отримано дані по 86 країнах. Вони показують, що більшість малих острівних держав, включених до індексу (Сінгапур, Барбадос, Мальта та Кіпр), мають відносно високі показники стійкості. Найгірші показники резильєнтності притаманні більшості країнам Африки, Азії та Південної Америки. На підставі розрахунків ученими доведено твердження, що ВВП на особу населення позитивно пов'язаний з економічною стійкістю та негативно – з внутрішньою економічною вразливістю. Крім того, встановлено, що ВВП на особу населення більш чутливий до змінних резильєнтності, ніж до змінних вразливості [7].

Практична значимість методичного підходу до оцінювання економічної резильєнтності держав Ліно Брігульо полягає в аналітичному забезпеченні управлінських рішень щодо обґрунтування напрямів і стратегічних пріоритетів забезпечення стійкості макроекономічних систем. Також він просуває «ідею ін-

тегрованих дій», тобто доводить важливість розробки комплексних (інтегрованих) механізмів забезпечення економічної стійкості за чотирма її компонентами з урахуванням взаємозв'язків і взаємовпливів між ними [7].

Для оцінювання резильєнтності країн Євросоюзу використовується методичний підхід на основі *інформаційних панелей стійкості*, що розроблені Європейською комісією з метою впровадження стратегічного прогнозування в державну політику, оскільки вибір показників здійснюється з урахуванням перспективного підходу. Панелі стійкості є інноваційним інструментом моніторингу політики ЄС на перехідний період. Вони призначені для здійснення самооцінки державами-членами, визначення ними сфер для подальшого аналізу й дій, а також ретроспективної оцінки європейської стратегії відновлення й стійкості [16].

Панелі індикаторів забезпечують цілісну оцінку здатності країн долати виклики за чотирма вимірами: соціально-економічному, екологічному, цифровому й геополітичному (рис. 3). Інформаційні панелі містять низку кількісних показників із загальнодоступних джерел даних, відібраних відповідно до інших інструментів моніторингу Європейської комісії. Вони відображають вразливості (особливості, які можуть посилити негативний вплив криз, або перешкоди, що можуть завадити досягненню довгострокових стратегічних цілей) і потенціал (здатність протистояти кризам і керувати переходами) країни [16]. Відтак, маємо певну кореляцію із методичним підходом Ліно Брігульо, який теж виділяє вразливості й резильєнтність держав (див. рис. 2).

Рис. 3. Чотири виміри інформаційних панелей стійкості країн ЄС*

*складено за даними [16]

Кожна інформаційна панель стійкості містить множину кількісних індикаторів (близько 30-ти по кожному виміру для аналізу на рівні ЄС і 12 для порівняння з іншими країнами), що відображають їх вразливості й потенціал. Так, соціально-економічний вимір резильєнтності країн ЄС включає три напрями: (1) нерівність і соціальні наслідки трансформацій; (2) здоров'я, освіта та робота; (3) економічна та фінансова стабільність і стійкість. Загалом множина індикаторів для оцінювання соціально-економічної резильєнтності держав поєднує 34 показники, переважна більшість яких має соціальний вимір. Безпосередньо економічну природу мають лише 9 індикаторів, представлених за третім напрямом оцінки. Так, потенціал країн-членів ЄС оцінюють такі показники, як коефіцієнти стабілізації доходів, капіталу банківського сектору, платоспроможності страхового сектору, частка інноваційних підприємств, нематеріальні інвестиції, відношення державних інвестицій до ВВП. Вразливості вимірюють індикатори державного боргу, ступеню спеціалізації економіки, відношення боргу нефінансових корпорацій до ВВП [16].

Домінування соціальних індикаторів на інформаційній панелі резильєнтності свідчить про пріоритетність імперативів соціального розвитку країн ЄС. Водночас серед економічних індикаторів відсутні показники, що характеризують ефективність внутрішніх ринків держав, а також стійкість промислового сектору економіки.

Окрім кількісного оцінювання резильєнтності макроекономічних систем, в умовах інформаційно-аналітичних обмежень важливим напрямом постає якісне оцінювання на основі базових критеріїв стійкості за допомогою експертного методу. Альянс стійкості розробив комплексну методіку оцінювання

стійкості соціально-економічних систем, яка передбачає визначення системних елементів і зв'язків між ними, у т.ч. мети й мотивації різних суб'єктів, чинників впливу на стан системи тощо [21].

О. Резнікова запропонувала класифікацію базових критеріїв національної стійкості в контексті безпекового підходу (надійність, адаптивність, поглинання, надлишковість та ін.). На її думку, така методологія визначення базових критеріїв резильєнтності має міждисциплінарний характер і може бути взята за основу під час розроблення критеріїв специфічної стійкості, дотичних до різних об'єктів і сфер суспільних відносин [15].

Структуру концептуального базису методології оцінювання функціонування товарних ринків можна представити як сукупність чотирьох наукових підходів – відтворювального, регуляторного, концепціями сталого розвитку та стійкості (резильєнтності), що пов'язані із групами принципів селективного регулювання систем товарних ринків [19]. Перелічені підходи взаємопов'язані між собою доданою вартістю, як головним критерієм ефективності ринкових систем, всебічно охоплюють різноаспектні параметри функціонування товарних ринків, що формує наукове підґрунтя для конструювання оціночної системи індикаторів.

Нестабільність зовнішнього середовища обумовлює необхідність впровадження не тільки нових адаптивних інструментів регулювання, а й нових вимог до вибору оціночних кількісно-якісних індикаторів. Пропонуємо вибір індикаторів здійснювати відповідно до низки принципів, що дозволяють формувати взаємозв'язки між окремими цілями та показниками функціонування й регулювання товарних ринків (рис. 4).

Рис. 4. Принципи вибору індикаторів для оцінювання функціонування товарних ринків на засадах резильєнтності*

* авторська розробка

Логіка формування системи оціночних індикаторів, представлена на рис. 5. Сукупність індикаторів, які відображають ступінь досягнення стратегічної мети систем суміжних товарних ринків – забезпечити стійкість функціонування, стійкість відтворювального й сталого розвитку товарних ринків в умовах не-

стабільності – запропоновано об'єднати в 7 груп. За своїм змістом виділені групи показників тяжіють до певної концепції і водночас пов'язані між собою єдиним цільовим орієнтиром, що має соціо-економіко-екологічний вимір – доданою вартістю, формуючи зворотні зв'язки між концепціями.

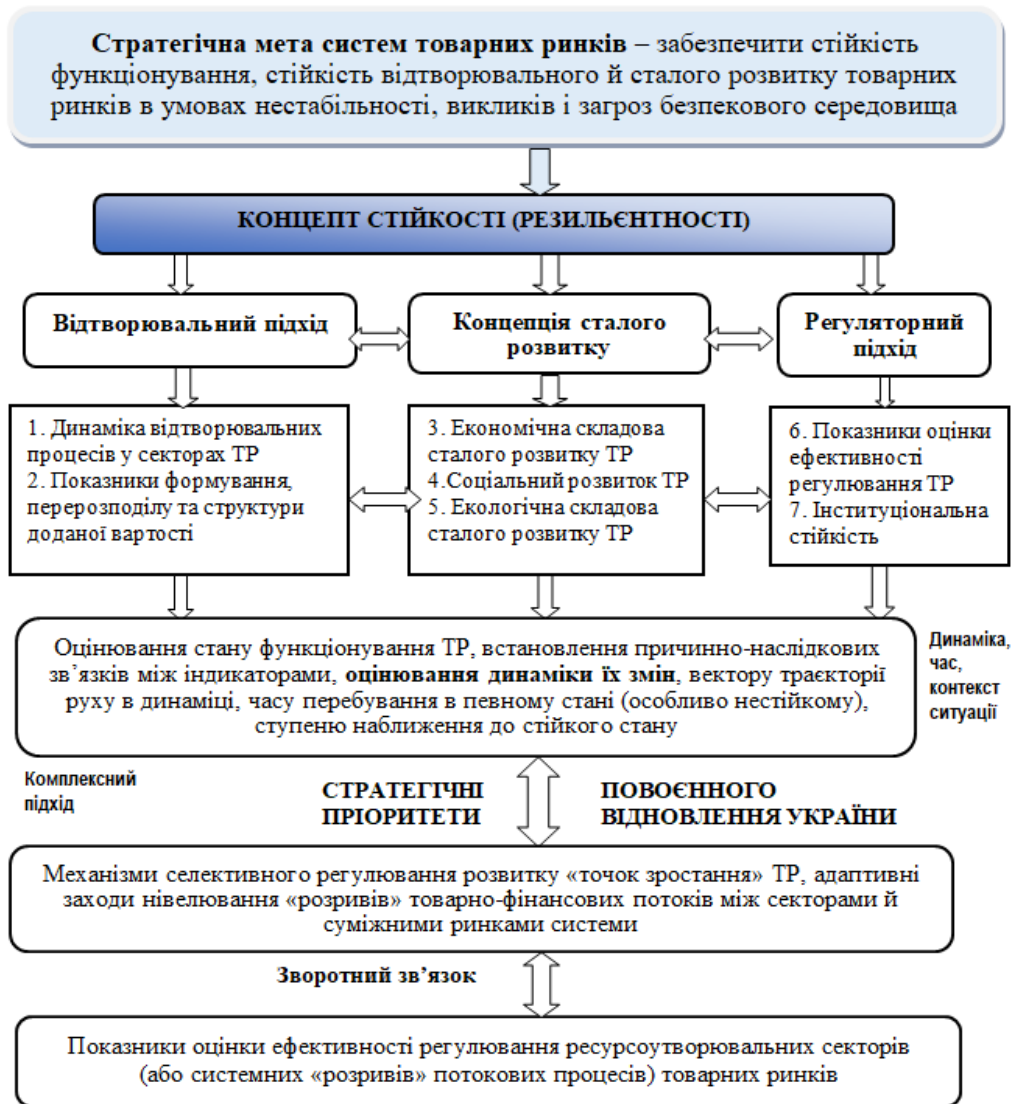

Рис. 5. Логіка формування системи індикаторів для оцінювання функціонування товарних ринків на засадах резильєнтності*

*авторська розробка;

скорочення: ТР – товарні ринки.

Концепт стійкості (резильєнтності) інтегрований у відтворювальний, «зелений» та регуляторний підходи, що передбачає можливість оцінювання стану товарного ринку (стійкого / нестійкого) за допомогою індикаторів відтворювального й сталого (збалансованого) розвитку, а також показників оцінки ефективності регулювання товарних ринків (див. рис. 5). Об'єктивність оцінювання резильєнтності товарних ринків досягається не лише встановленням їх поточного стану, а й за такими позиціями:

- динамікою змін індикаторів, вектором руху в динаміці;
- часом перебування у певному стані;
- ступенем наближення до стійкого стану.

Тобто, пропонується застосування динамічного підходу до ідентифікації рівня резильєнтності товарного ринку на основі індикаторів його відтворювального та сталого розвитку з урахуванням чинників часу, контексту ситуації, системних обмежень

(товарні, територіальні межі ринку). Врахування часових параметрів, динаміки й вектору змін індикаторів, контексту ситуації є обов'язковими складовими комплексного оцінювання резильєнтності певного товарного ринку, що забезпечить його об'єктивність, достовірність і точність.

Результати оцінювання функціонування товарних ринків, у т.ч. їх стійкості, формують аналітичне підґрунтя для розробки та впровадження механізмів селективного регулювання розвитку базових секторів («точок зростання») систем товарних ринків, адаптивних заходів нівелювання (або зменшення) «розривів» товарно-фінансових потоків між секторами й суміжними ринками системи [22]. Оцінювання реалізації регуляторних механізмів і заходів пропонується здійснювати за допомогою регуляторної групи індикаторів, що включає також якісні показники інституціональної стійкості (див. рис. 5). Слід підкреслити, що впровадження механізмів селективного

регулювання товарних ринків буде відповідати та узгоджуватися зі стратегічними пріоритетами повноенної розбудови України.

Методологічний підхід до комплексного оцінювання функціонування товарних ринків на засадах резильєнтності, що пропонується авторами, поєднує концептуальний і методичний базиси, складові яких наведено на рис. 6. Головною метою методичного забезпечення є багатоаспектне оцінювання динаміки

й стійкості функціонування, стійкості відтворювального та сталого розвитку товарних ринків за допомогою системи кількісно-якісних індикаторів для встановлення «розривів» товарно-фінансових потоків, небезпечних тенденцій і загроз, як методичний базис прийняття управлінських рішень для забезпечення економічної стійкості (у т.ч. ринкової), обґрунтування та коригування механізмів селективного регулювання розвитку товарних ринків в умовах нестабільності.

Концептуальний базис	
Відтворювальний підхід, концепції сталого розвитку та «зеленої» економіки, регуляторний підхід, концепція стійкості (резильєнтності), безпековий підхід	
Мета комплексного оцінювання функціонування товарних ринків:	
Багатоаспектне оцінювання динаміки й стійкості функціонування, стійкості відтворювального та сталого розвитку товарних ринків (ТР) за допомогою системи кількісно-якісних індикаторів для встановлення «розривів» товарно-фінансових потоків, небезпечних тенденцій і загроз, як методичний базис прийняття управлінських рішень для забезпечення економічної стійкості (у т.ч. ринкової), обґрунтування та коригування механізмів селективного регулювання розвитку товарних ринків в умовах нестабільності	
Завдання оцінювання функціонування товарних ринків:	
<ol style="list-style-type: none"> Оцінювання стану функціонування, тенденцій і проблем розвитку ТР за різними аспектами Оцінювання динаміки змін індикаторів, вектору траєкторії їх руху в динаміці, визначення відхилень фактичних показників від стійкого стану ТР Визначення часу перебування індикаторів в певному стані (стійкому/нестійкому), ступеню наближення до стійкого стану. Встановлення глибинних «розривів» товарно-фінансових потоків ринку та їх причин, небезпечних тенденцій і загроз, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між оціночними показниками. Аналіз чинників впливу на стійкість функціонування, регулювання й розвитку релевантного ТР Розширена інтерпретація індикаторів ринкової резильєнтності з урахуванням часових параметрів, контексту ситуації та системних обмежень Агрегований висновок про стійкість функціонування ТР, рівень і характер загроз (постійна, непостійна). 	
Принципи оцінювання функціонування товарних ринків:	
1. Системність і комплексність	4. Цілеспрямованість
2. Адекватність і динамічність	5. Науковість
3. Об'єктивність і точність	
Методичний базис	
Методичні рекомендації до оцінювання функціонування ТР	
<ol style="list-style-type: none"> Ідентифікація релевантного ринку: товарні, територіальні та часові межі ринку, ємність, структура та головні суб'єкти ринку Оцінювання динаміки й стійкості функціонування ТР за допомогою системи кількісно-якісних індикаторів: <ol style="list-style-type: none"> Динаміка відтворювальних процесів у товарних ринках Оцінювання формування, перерозподілу та структури доданої вартості в ТР. Економічна складова сталого розвитку ТР. Соціальна складова збалансованого розвитку товарних ринків. Екологічна складова сталого розвитку ТР. Агрегований висновок про домінуючі тенденції, проблеми і стійкість функціонування ТР з урахуванням часу й контексту ситуації, аналіз міжсекторних балансів головних показників ефективності ТР. 	
Стратегічні пріоритети повноенної розбудови економіки України	
Стратегічні орієнтири стійкості функціонування й розвитку товарних ринків в умовах нестабільності	
Адаптивні механізми державного селективного регулювання:	
1. Інституціональні	3. Адміністративні
2. Фінансово-економічні	4. Інформаційно-комунікаційні
Методичні рекомендації до оцінювання регулювання ТР: ефекти від впровадження механізмів і заходів регулювання (відтворювальний, податковий, соціальний); інституціональна стійкість	

Рис. 6. Структурна схема методологічного підходу до комплексного оцінювання функціонування товарних ринків на засадах резильєнтності*

* авторська розробка;
скорочення: ТР – товарні ринки.

Серед наведених завдань комплексного оцінювання важливе місце посідає аналіз динаміки змін індикаторів, вектору траєкторії їх руху в динаміці, визначення часу перебування індикаторів у стійкому / нестійкому стані, ступеню наближення до стійкого стану, аналіз чинників (політичних, економічних, соціальних, екологічних та ін.) впливу на стійкість функціонування й розвитку релевантного товарного ринку, що дозволяє в сукупності встановити не тільки його тенденції й потокові «розриви», а й зробити висновок про рівень резильєнтності з урахуванням часу й контексту ситуації, характер загроз (див. рис. 6).

Невід'ємною складовою методологічного підходу є принципи оцінювання функціонування товарних ринків, до складу яких віднесено наступні: системність і комплексність; адекватність і динамічність; об'єктивність і точність; цілеспрямованість; науковість. Виділені принципи орієнтують вектор дослідження на об'єктивне оцінювання функціонування товарних ринків та їх секторів, на реалізацію місії систем суміжних ринків та встановлення глибинних «розривів» потокових процесів, на практичній значимості

методичних рекомендацій, як аналітичного базису для прийняття адаптивних управлінських рішень щодо нівелювання (зменшення) таких «розривів» та забезпечення економічної стійкості (у т.ч. ринкової) в умовах викликів і загроз.

Методичний базис включає методичні рекомендації до оцінювання функціонування товарних ринків, агрегований висновок про домінуючі тенденції, проблеми і стійкість функціонування релевантного ринку з урахуванням часу й контексту ситуації, аналіз міжсекторних балансів головних показників ефективності ринку, як основу для прийняття управлінських рішень щодо механізмів і заходів селективного регулювання, узгоджених із пріоритетами повоєнного відновлення економіки та стратегічними орієнтирами забезпечення стійкості функціонування й розвитку релевантного ринку, а також методичні рекомендації до оцінювання регулювання товарних ринків (див. рис. 6). Система індикаторів для комплексного оцінювання товарних ринків, запропонована авторами, структурно представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Система індикаторів для комплексного оцінювання функціонування товарних ринків*

Підхід	Групи індикаторів	Підгрупи індикаторів
Відтворювальний	1. Динаміка відтворювальних процесів у секторах товарних ринків	1.1. Динаміка руху внутрішніх і зовнішніх товаропотоків ринку 1.2. Показники економічної концентрації в секторах товарного ринку 1.3. Динаміка пропорцій відтворення в товарному ринку 1.4. Динаміка індикаторів продовольчої безпеки
	2. Показники формування, перерозподілу та структури доданої вартості в ринках	2.1. Динаміка доданої вартості в товарних ринках 2.1. Динаміка секторної та ресурсної структури доданої вартості 2.3. Динаміка перерозподілу доданої вартості в товарних ринках 2.4. Ефективність функціонування секторів товарних ринків
Сталого розвитку	1. Економічна складова сталого розвитку товарних ринків	1.1. Створення стійких систем виробництва аграрних й продовольчих товарів 1.2. Динаміка цінних співвідношень у виробничих секторах товарних ринків 1.3. Економічна доступність продуктів споживання для населення (споживчий сектор ринку) 1.4. Інвестиційно-інноваційний розвиток товарних ринків
	2. Соціальна складова сталого розвитку товарних ринків	2.1. Динаміка зайнятості в секторах товарних ринків 2.2. Динаміка продуктивності праці в секторах товарних ринків
	3. Екологічна складова сталого розвитку товарних ринків	3.1. Динаміка ресурсної продуктивності секторів товарних ринків 3.2. Динаміка екологічної продуктивності секторів ринків 3.3. Динаміка екоінвестицій в секторах товарних ринків
Регуляторний	1. Ефективність державного селективного регулювання	1.1. Ефекти від впровадження механізмів і заходів селективного регулювання 1.2. Рентабельність впровадження механізмів і заходів селективного регулювання
	2. Інституціональна стійкість	2.1. Внутрішній вимір інституціональної стійкості (державних органів влади) 2.2. Зовнішній вимір інституціональної стійкості

* авторська розробка

Головні переваги розробленого методичного забезпечення такі:

– можливість проведення порівняльного аналізу головних індикаторів між різними секторами това-

рних ринків, що дозволяє встановити «розриви» потокових процесів та ключові сектори («точки зростання»), які є об'єктом селективного управлінського впливу;

- регуляторна спроможність індикаторів, можливість їх використання в якості науково-аналітичного обґрунтування управлінських рішень у ринковому вимірі;

- взаємопов'язаність показників зі змінами секторної та ринкової доданої вартості в процесі селективного регуляторного впливу, що дозволяє оцінити зворотню реакцію товарних ринків на управлінський вплив держави;

- сценарне прогнозування та аналітичне обґрунтування вибору найбільш результативних заходів селективного регулювання із сукупності альтернативних.

На думку К. Холлінга, оцінювання є складовою частиною адаптивного управління й має особливе значення. Оцінювання повинно здійснюватися постійно під час реалізації відповідної політики або проєкту та надавати інформацію, суттєву для вибору й уточнення шляхів подальшого розвитку. Так має відбуватися коригування політики [23]. Відтак, оцінювання посідає вагомий роль в адаптивному процесі розроблення політики в умовах нестабільності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У дослідженні виокремлено чотири наукових підходи до ідентифікації природи стійкості (резильентності): системний, соціально-економічний, екологічний, безпековий. Наголошено на зміні іманентних характеристик стійкості у мирний та воєнний час. В умовах нестабільності, зовнішніх викликів і загроз поширилася інтеграція концепту стійкості в безпекову дослідження. Досліджено взаємозв'язок між національною безпекою та резильєнтністю систем товарних ринків, яка постає інтегрованим елементом економіко-екологічної безпеки, посилюючи її здатність протидіяти реальним і потенційним загрозам. Показано необхідність інтеграції концепту стійкості в ринкові дослідження та розробки для них методичного інструментарію із врахуванням динамічно-структурних змін національної економіки.

Досліджено іноземний досвід методичного забезпечення стійкості держав, що дозволило визначити головні методологічні напрями та підходи до оцінювання ринкової резильєнтності, як невід'ємної складової економічної та національної стійкості. Акцентовано увагу на методичному підході до оцінювання економічної резильєнтності держав Ліно Брігульо (Lino Briguglio) та інформаційних панелей стійкості країн ЄС, які мають певні спільні риси, зокрема, прогностичний характер, цільову орієнтованість на стратегічне прогнозування й планування в державній політиці, поділ індикаторів на групи в залежності від пріоритетних сфер (напрямів) та виокремлення у межах кожної з груп показників, що оцінюють ризики й потенціал стійкості, розрахунок загального індексу резильєнтності для подальшого ранжування держав. Встановлено відсутність на інформаційній панелі соціально-економічної резильєнтності країн ЄС індикаторів стійкості внутрішніх ринків держав.

Обґрунтовано методологічний підхід до комплексного оцінювання функціонування товарних ринків на засадах резильєнтності в двоєдиності концептуального та методичного базисів, запропоновано

принципи вибору індикаторів. Характерною особливістю методичного забезпечення є інтегрування оцінювання стійкості в загальну систему діагностики функціонування й регулювання товарних ринків, формування системи неінтегрованих індикаторів, розділених на групи за трьома підходами (відтворювальним, регуляторним, концепцією сталого розвитку), що формують концептуальний базис методології.

Запропоновані методичні рекомендації базуються на комплексному підході, що передбачає оцінювання різних сфер (напрямів) функціонування товарних ринків за допомогою 7 груп неінтегрованих індикаторів, та динамічний підхід, який фокусує увагу на оцінюванні не стану, а динаміки змін цих індикаторів, їх векторності руху, часових параметрів, контексту ситуації й системних обмежень (товарні, територіальні межі ринку), дозволяючи таким чином зробити об'єктивний висновок про рівень резильєнтності товарного ринку та спрогнозувати можливі сценарії його зміни з урахуванням множини чинників. Методичні рекомендації до оцінювання функціонування товарних ринків на засадах стійкості органічно вбудовані в методологічний фундамент ринкових досліджень і взаємопов'язані з процесами діагностики, планування, прогнозування та адаптивного управління товарними ринками в умовах нестабільності.

Наукова новизна дослідження полягає у розвитку теоретичних положень стійкості в ринковому вимірі, обґрунтуванні взаємовпливу резильєнтності товарних ринків на національну безпеку та її складові, а також у розробці методологічного підходу до комплексного оцінювання функціонування товарних ринків на засадах резильєнтності, в підґрунтя якого закладено: концептуальний базис як синтез чотирьох наукових підходів, множину принципів (системність і комплексність, адекватність і динамічність, об'єктивність і точність, цілеспрямованість, науковість), розширену систему неінтегрованих індикаторів, що оцінюють відтворювальний та сталий розвиток товарних ринків, ефективність їх регулювання з акцентом на динаміку, часові параметри та контекст ситуації, як методичне та аналітичне підґрунтя для державного регулювання стратегічних товарних ринків в умовах нестабільності.

Розроблене методичне забезпечення може бути використано суб'єктами господарювання різних ринкових секторів для оцінювання резильєнтності діяльності, а також державними органами влади різних рівнів в ході обґрунтування механізмів і заходів селективного регулювання товарних ринків, оцінювання їх стійкості функціонування, моніторингу стану продовольчої безпеки, розробки програм і стратегій стійкого відтворювального розвитку товарних ринків у воєнний і повоєнний періоди. Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні складу різних груп індикаторів, що оцінюють певні напрями функціонування ринків, за рахунок додаткових показників відповідно до нових завдань державної політики в умовах трансформацій національної економіки, а також проведення комплексного оцінювання стратегічних товарних ринків з використанням методичних рекомендацій, запропонованих у цій статті.

Література

1. План відновлення України (проект). Національна рада з відновлення України від наслідків війни. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf (дата звернення 5.04.2023)
2. Стратегія національної безпеки України: затверджена Указом Президента України від 14.08.2022 №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення 5.04.2023)
3. Стратегія воєнної безпеки України: затверджена Указом Президента України від 25.03.2022 №121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення 5.04.2023)
4. Концепція забезпечення національної системи стійкості: затверджена Указом Президента України від 27.09.2021 № 479/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#n11> (дата звернення 5.04.2023)
5. Berkes F., Colding J., Folke C. Navigating social-ecological systems: building resilience for complexity and change. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 393 p. URL: <http://assets.cambridge.org/052181/5924/sample/0521815924ws.pdf> (дата звернення 5.04.2023)
6. Bourbeau P. Resiliencism: premises and promises in securitization research // *Resilience: International Policies, Practices, and Discourses*. 2013. № 1(1). P. 3-17. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21693293.2013.765738> (дата звернення 5.04.2023)
7. Briguglio L., Cordina G., Farrugia N., Vella S. Conceptualising and measuring economic resilience. In L. Briguglio, G. Cordina, & E.J. Kisanga (Eds.), *Building the economic resilience of small states*. Blata I-Bajda: Formatek Ltd, 2006. Pp. 265-287.
8. Fjader C. The nation-state, national security and resilience in the age of globalization // *Resilience*. 2014. № 2:2. P. 114-129.
9. Folke C. Resilience (Republished). *Ecology and Society*. 2016. Vol 21. Issue 4. Art 44. URL: <https://www.ecologyandsociety.org/vol21/iss4/art44/> (дата звернення 5.04.2023)
10. Бойко А. Забезпечення стійкості національної економіки // *Зовнішня торгівля, економіка, фінанси, право*. 2017. №4. С.16-27.
11. Козловський С.В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком і стійкістю: монографія. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля», 2010. 423 с.
12. Козловський С.В., Мазур Г.Ф. Забезпечення стійкості сучасної економічної системи – основа економічного розвитку держави // *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №1. С.5-12.
13. Пирожков С.І., Божок Є.В., Хамітов Н.В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз // *Вісник НАН України*. 2021. №8. С. 74-82.
14. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь. Ред. кол. С.І. Пирожков, О.М. Майборода, Н.В. Хамітов та ін. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2022. 552 с. doi:10.53317/978-966-02-9908-5.
15. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с. doi:10.53679/NISS-book2022.01.
16. Resilience dashboards for the social and economic, green, digital and geopolitical dimensions. European Commission. November 29, 2021. 40 p. URL: <https://commission.europa.eu> (дата звернення 7.04.2023)
17. United Nation Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR). UNISDR Terminology on disaster risk reduction. URL: <https://www.undrr.org/publication/2009-unisdr-terminology-disaster-risk-reduction> (дата звернення 7.04.2023)
18. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII за станом на 24.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 7.04.2023)
19. Нікішина О.В. Методичні підходи до оцінювання товарних ринків на засадах стійкості (резильєнтності) // *Теорія та практика менеджменту. Матеріали міжн. наук.-практ.конф. (24-26 травня 2023 р.)*. Луцьк: ВНУ ім. Л. Українки, 2023. С. 202-206.
20. Буркинський Б.В., Нікішина О.В., Тараканов М.Л., Зеркіна О.О. Селективне регулювання систем товарних ринків в умовах нестабільності: наукова доповідь. Одеса: ДУ ІРЕЕД НАН України, 2022. 113 с. <https://doi.org/10.31520/978-966-02-9956-6> (дата звернення 7.04.2023)
21. Resilience Alliance. Assessing resilience in social – ecological systems Workbook for practitioners. Version 2.0. 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/284030932_Assessing_Resilience_in_Social-Ecological_Systems_Workbook_for_Practitioners_Version_2 (дата звернення 7.04.2023)
22. Буркинський Б.В., Нікішина О.В., Тараканов М.Л. та ін. Селективне регулювання розвитку товарних ринків: теорія та практика: монографія / за ред. Б. В. Буркинського, О.В. Нікішиної. Одеса: ДУ ІРЕЕД НАН України, 2023. 267с. doi: 10.31520/978-617-14-0055-9 (дата звернення 7.04.2023)
23. Holling C.S. et al. Adaptive Environmental Assessment and Management. URL: <https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/823/1/XB-78-103.pdf> (дата звернення 7.04.2023)

Стаття надійшла 25.04.2023
 Стаття прийнята до друку 09.05.2023
 Доступно в мережі Internet 30.06.2023

Nikishyna O.

Doctor of Economics, Senior Researcher
 Head of Department of Market Mechanisms and Structures
 E-mail: ksenkych@gmail.com
 ORCID ID: 0000-0002-7172-3551

Zerkina O.O.

PhD in Economics, Associate Professor,
 Applicant of Department of market mechanisms and structures
 Institute of Market and Economic & Ecological Research of National Academy of Sciences of Ukraine
 Frantsuzskiy boulevard, 29, Odesa, Ukraine, 65044
 E-mail: oksana_27@i.ua
 ORCID ID: 0000-0002-2500-3959

METHODOLOGICAL APPROACH TO THE COMPLEX EVALUATION OF COMMODITY MARKETS ON THE BASIS OF STABILITY (RESILIENCE)

The development of the national system of resilience, the implementation of the tasks of the post-war reconstruction Plan of Ukraine, one of the main goals of which is to achieve economic, social and environmental resilience; the formation of more sustainable supply chains necessitates the development of methodological support for resilience research in the latest conditions of challenges and threats. Market resilience, as a component of national stability, requires new scientific and methodological approaches to evaluation and management.

The purpose of the article is to substantiate a methodological approach to the comprehensive assessment of the functioning of commodity markets on the basis of resilience, based on the study of the essence and interrelationships of market stability with national security, foreign experience of methodical assurance of state stability. The following methods were used: generalization, system analysis, induction, deduction, synthesis, grouping, abstract-logical.

Four approaches to defining the essence of the "stability" category have been distinguished: systemic, socio-economic, ecological, security. The relationship between national security and the resilience of commodity markets as a catalyst for economic and environmental security has been substantiated. The foreign experience of methodological ensuring of the stability of states has been studied, in particular, the methodological approach to assessing the economic resilience of states by Lino Brigyglia and information panels of the stability of EU countries. Their peculiarities and common features have been established, in particular, prognostic nature, orientation to strategic forecasting in state policy, calculation of the general index of resilience for the ranking of states. The lack of indicators of market stability on the EU socio-economic resilience dashboard has been emphasized.

The methodological approach to the comprehensive evaluation of the functioning of commodity markets on the basis of resilience in the duality of the conceptual and methodological bases has been justified. Its feature is the integration of resilience evaluation into the general system of product market diagnostics, the formation of a system of non-integrated indicators, divided into groups according to three approaches: reproduction, regulatory, and the concept of sustainable development.

The scientific novelty of the study consists in the development of theoretical provisions of resilience in the market dimension, as well as in the development of methodological support for the comprehensive assessment of the functioning of commodity markets, the foundation of which is a conceptual basis as a synthesis of four scientific approaches, a set of principles, an extended system of non-integrated indicators that evaluate the reproduction and sustainable development of commodity markets, the effectiveness of their regulation with an emphasis on dynamics, time parameters and the context of the situation, as a methodical and analytical basis for state regulation of strategic commodity markets in conditions of instability.

Key words: commodity markets, stability (resilience), security, evaluation, dynamics, indicators, state regulation.

References

1. *Plan vidnovlennia Ukrainy (proekt). Natsionalna rada z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny.* https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf (Retrieved April 5, 2023).
2. *Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 14.08.2022 №392/2020.* <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (Retrieved April 5, 2023).

3. *Stratehiia voiennoi bezpeky Ukrainy: zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2022 №121/2021*. <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (Retrieved April 5, 2023).
4. *Kontseptsiiia zabezpechennia natsionalnoi systemy stiikosti: zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 27.09.2021 № 479/2021*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#n11> (Retrieved April 5, 2023).
5. Berkes, F., Colding, J., & Folke, C. (2003). *Navigating social-ecological systems: building resilience for complexity and change*. Cambridge University Press. Available at: <http://assets.cambridge.org/052181/5924/sample/0521815924ws.pdf> (Retrieved April 5, 2023).
6. Bourbeau, P. (2013). Resiliencism: premises and promises in securitization research. *Resilience: International Policies, Practices, and Discourses*, 1(1), 3-17. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21693293.2013.765738> (Retrieved April 5, 2023).
7. Briguglio, L., Cordina, G., Farrugia, N., & Vella, S. (2006). Conceptualising and measuring economic resilience. In Briguglio, L., Cordina, G., & Kisanga, E.J. (Eds.), *Building the economic resilience of small states* (pp. 265-287). Blata I-Bajda: Formatek Ltd.
8. Fjader, C. (2014). The nation-state, national security and resilience in the age of globalization. *Resilience*, 2(2), 114-129.
9. Folke, C. (2016). Resilience (Republished). *Ecology and Society*, 21(4), 44. Available at: <https://www.ecologyandsociety.org/vol21/iss4/art44/> (Retrieved April 5, 2023).
10. Boiko, A. (2017). Zabezpechennia stiikosti natsionalnoi ekonomiky. *Zovnishnia torhivlia, ekonomika, finansy, parvo*, (4), 16-27.
11. Kozlovskiy, S. V. (2010). *Upravlinnia suchasnyimi ekonomichnymy systemamy, yikh rozvytkom i stiikistiu*. «Merkiuri-Podillia».
12. Kozlovskiy, S. V., & Mazur, H. F. (2017). Zabezpechennia stiikosti suchasnoi ekonomichnoi systemy – osnova ekonomichnoho rozvytku derzhavy. *Investysii: praktyka ta dosvid*, (1), 5-12.
13. Pyrozhkov, S. I., Bozhok, Ye. V., & Khamitov, N. V. (2021). Natsionalna stiikist (rezyliientnist) krainy: stratehiia i taktyka vyperedzhennia hibrydnykh zahroz. *Visnyk NAN Ukrainy*, (8), 74-82.
14. Pyrozhkov, S. I., Maiboroda, O. M., & Khamitov, N. V. (2022). (rep.). *Natsionalna stiikist Ukrainy: stratehiia vidpovidi na vyklyky ta vyperedzhennia hibrydnykh zahroz: natsionalna dopovid*. Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. doi:10.53317/978-966-02-9908-5.
15. Reznikova, O. O. (2022). *Natsionalna stiikist v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyscha*. NISD. doi:10.53679/NISS-book2022.01.
16. *Resilience dashboards for the social and economic, green, digital and geopolitical dimensions*. European Commission. (2021, November 29). <https://commission.europa.eu> (Retrieved April 7, 2023).
17. *Terminology on disaster risk reduction*. United Nation Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR) <https://www.undrr.org/publication/2009-unisdr-terminology-disaster-risk-reduction> (Retrieved April 7, 2023).
18. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469-VIII za stanom na 24.11.2021*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (Retrieved April 7, 2023).
19. Nikishyna, O. V. (2023). Metodychni pidkhody do otsiniuvannia tovarnykh rynkiv na zasadakh stiikosti (rezyliientnosti). *Teoriia ta praktyka menedzhmentu: Materialy mizhn. nauk.-prakt. konf.* (pp. 202-206). Lutsk: VNU im. L. Ukrainky.
20. Burkynskiy, B. V., Nikishyna, O. V., Tarakanov, M. L., & Zerkina, O. O. (2022). (rep.). Selektivne rehuliuвання system tovarnykh rynkiv v umovakh nestabilnosti. Odesa: DU IREED NAN Ukrainy. doi: 10.31520/978-966-02-9956-6 (Retrieved April 7, 2023).
21. Walker, B., Gunderson, L., Quinlan, A., Kinzig, A., Cundill, G., Beier, C., Crona, B., & Bodin, Ö. (2010). *Assessing resilience in social – ecological systems Workbook for practitioners. Version 2*. Resilience Alliance. https://www.researchgate.net/publication/284030932_Assessing_Resilience_in_Social-Ecological_Systems_Workbook_for_Practitioners_Version_2 (Retrieved April 7, 2023).
22. Burkynskiy, B. V., Nikishyna, O. V., & Tarakanov, M. L. (2023). *Selektivne rehuliuвання rozvytku tovarnykh rynkiv: teoriia ta praktyka*. (Burkynskiy, B. V., & Nikishyna, O. V., Ed.). Odesa: DU IREED NAN Ukrainy. doi: 10.31520/978-617-14-0055-9 (Retrieved April 7, 2023).
23. Holling, C. S. (Ed.). (1978). *Adaptive Environmental Assessment and Management*. The Pitman Press, Bath. <https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/823/1/XB-78-103.pdf> (Retrieved April 7, 2023).

Received 25 April 2023

Approved 9 May 2023

Available in Internet 30.06.2023

Цитування згідно ДСТУ 8302:2015

Нікішина О. В., Зеркіна О.О. Методологічний підхід до комплексного оцінювання товарних ринків на засадах стійкості (резильєнтності) // Економіка харчової промисловості. 2023. Т. 15, вип. 2. С.19-31

Cite as APA style citation

Nikishyna, O., & Zerkina, O. (2023). Methodological approach to the complex evaluation of commodity markets on the basis on stability (resilience). *Food Industry Economics*, 15(2), 19-31.